

KRĪZES PĀRVALDĪBAS INSTITUCIONĀLAIS MODELIS COVID-19 PANDĒMIJAS LAIKĀ

COVID-19 PANDĒMIJAS

2020.01. – 2020.06.

PIRMAIS VILNIS

Izmantota bloķēšanas stratēģija, kuras pamatā slimības perēkļu likvidācija un infekcijas gadījumu agrīna atklāšana, ziņošana, epidemioloģiskā izmeklēšana, agrīni un pastiprināti sociālās distancēšanās pasākumi. Bija vienota pandēmijas pārvaldības politika un institūcijas sadarbojās tās īstenošanā

2020.09. – 2021.06.

OTRAIS VILNIS

Raksturīga reaģējoša rīcības stratēģija, pakāpeniski stiprinot vai mazinot ierobežojošos pasākumus atkarībā no infekcijas izplatības. Pandēmijai ielgost, aizvien vairāk dominēja nozaru intereses un bija ierobežotas iespējas veidot vienotu pandēmijas pārvaldības politiku. Bieži trūka vienota viedokļa par risinājumiem Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai valdības locekļu vidū, otrā vilņa noslēgumā - valdības un Saeimas pretnostatījums. Bija raksturīgi nepildīt iepriekš pieņemtus lēmumus un nepieturēties pie iepriekš definētām stratēģijām un scenārijiem. Krīzes vadība balstījās kompromisu meklēšanā, sabiedrībai tika komunicēti pretrunīgi vēstījumi, kas mazināja uzticību, valsts varas institūcijām un gatavību ievērot ierobežojumus

2021.09. – 2022.05.

TREŠAIS VILNIS

Raksturīga novēlota atbilstošu ierobežojošo pasākumu ieviešana, valdībai sagaidot sabiedrības uzvedības maiņu saistībā ar brīvprātīgas vakcinācijas pieaugumu un ņemot vērā politiku dotos solījumus, ka vakcinētas personas netiks ierobežotas

COVID-19 PANDĒMIJAS PĀRVALDĪBU RAKSTURO:

Visu Covid-19 pandēmijas laiku turpinājās piemērotākā krīzes pārvaldības institucionālā modeļa meklējumi. Esošais katastrofu pārvaldības modelis neparedz risinājumus šāda mēroga krīžu vadībai

Līdzīgi kā citās valstīs tika veidoti dažādi ad hoc formāti pandēmijas pārvaldībai. Esošo katastrofu pārvaldības modeli lielā mērā aizstāja krīzes laikā izveidotais

Lai arī krīzes laikā veidotie formāti kompensēja esošā modeļa trūkumus, tomēr tie ne vienmēr bija piemēroti krīzes vadībai, ne vienmēr bija skaidrs iesaistīto institūciju atbildības sadalījums un tas, kura institūcija vada krīzi, institūciju kompetences pārklājās, savstarpējā sadarbība ne vienmēr bija pietiekami koordinēta

Visas pandēmijas laikā izveidotās ad hoc institūcijas, to vadītāji un dalībnieki lielākoties nebija iepriekš apmācīti un gatavoti katastrofu pārvaldīšanai krīzes situācijās. Līdz ar to krīzes vadīšanai nepieciešamo domāšanas veidu un darba metodes bija nepieciešams apgūt strauji un krīzes laikā, nereti trūkstot nepieciešamajiem resursiem un kapacitātei

COVID-19 PANDĒMIJAS PĀRVALDĪBĀ IESAISTĪTO INSTITŪCIJU ATBILDĪBAS SADALĪJUMS UN KOMPETENČU IZMAIŅAS KRĪZES LAIKĀ

Ministru prezidents

Uzrauga civilās aizsardzības sistēmas darbību un tās uzdevumu izpildi, vada Krīzes vadības padomi.

Ministru kabinets (MK)

Apspiež un izlemj visas lietas, kuras ietilpst tā kompetencē.

Krīzes vadības padome (KVP)

Koordinējošā institūcija, kuras sastāvā ir teju visi MK locekļi un kuras darbības mērķis ir nodrošināt valsts un pašvaldību saskaņotu rīcību, veicot valsts apdraudējuma pārvarēšanas pasākumus.

Saskaņā ar valdības rīkojumiem par ārkārtējo situāciju izsludināšanu otrajā un trešajā pandēmijas vilnī atbildīgā institūcija darbību koordinācijai ārkārtējās situācijas laikā.

Pirmajā pandēmijas vilnī nozīmīga loma krīzes pārvaldībā, īstenojot stratēģisku koordinējošo funkciju.

Otrajā pandēmijas vilnī tika integrēta valdības sēdēs, lai panāktu ātrāku informācijas apmaiņu un lēmumu pieņemšanu, tādējādi atsakoties no politiskā darba formāta, kas krīzes situācijās paredzēts darbību koordinēšanai un jautājumu apspriešanai pirms lēmumu pieņemšanas.

Neformālais "ministru seminārs"

Politiskā līmeņa neformāls darba formāts pandēmijas pārvaldības jautājumu apspriešanai starp pandēmijas otro un trešo vilni un trešajā vilnī, ņemot vērā to, ka Krīzes vadības padome uz atsevišķām sēdēm nesauca.

KVP sekretariāts (1 darbinieks VUGD Krīzes vadības nodaļā)

Nodrošina KVP darbu. Pirmajā pandēmijas vilnī būtiska loma krīzes pārvaldībā. Otrajā un trešajā pandēmijas vilnī lielākoties darbojās Starpinstitūciju darbības koordinācijas grupas sastāvā.

Veselības ministrija

Saskaņā ar likumu atbildīgā institūcija par pandēmijas katastrofas pārvaldīšanas koordinēšanu - preventīvo, gatavības, reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumu veikšanu un iesaistīto institūciju rīcības saskaņošanu, veicot šos pasākumus.

Saskaņā ar MK rīkojumiem par ārkārtējo situāciju izsludināšanu pirmajā, otrajā un trešajā pandēmijas vilnī atbildīgā institūcija darbību koordinācijai ārkārtējās situācijas laikā.

Tomēr normatīvie akti Veselības ministrijai neparedz pilnvaras, kā panākt nozaru ministriju iesaisti pandēmijas izplatības ierobežošanā un kā panākt savstarpēji saskaņotu rīcību, ja nozares ministrijas redzējums atšķiras un tā nesaskaata atbildību pandēmijas izplatības ierobežošanā.

Kompetence pārklājās ar Krīzes vadības padomei un Starpinstitūciju darbības koordinācijas grupai noteikto kompetenci.

Starpinstitūciju darbības koordinācijas grupa

Atbildīga par MK rīkojumu par ārkārtējo situāciju izsludināšanu izpildi un iesaistīto institūciju savstarpēju darbības koordināciju, nodrošinot visu nepieciešamo drošības, preventīvo, gatavības, reaģēšanas, kā arī iespējamo seku likvidēšanas pasākumu kopumu.

Izveidota ar Ministru prezidenta rīkojumiem un darbojās visos pandēmijas vilņos. Sākotnēji sastāvā bija visu ministriju valsts sekretāri un citu institūciju pārstāvji, pandēmijas otrajā un trešajā vilnī darba grupas sastāvs pakāpeniski paplašinājās.

Nozīmīgs formāts visu institūciju un pušu iesaistei, viedokļu noskaidrošanai un informācijas apmaiņai, taču ne vienmēr bija piemērota saskaņotu lēmumprojektu sagatavošanai.

Sākot ar otro pandēmijas vilni, kad priekšplānā izvirzījās nozaru intereses – kompromisu meklēšanas vieta, diskutējot par strīdīgajiem un pretrunīgajiem priekšlikumiem. Nebija paredzēti domstarpību risināšanas mehānismi.

Grupas vadītājam nebija tiesību dot saistošus uzdevumus vai norādījumus grupas dalībniekiem, vienīgie resursi – paši grupas dalībnieki. Veselības ministrijas pārstāvjiem jautājumu apspriešanā bija neformālas veto tiesības, kas visos gadījumos neizslēdza to, ka tālāk tiek virzīti nesaskaņoti jautājumi un tādi risinājumi, par kuriem Veselības ministrija iebilda.

Otrā pandēmijas vilnā beigās un trešajā pandēmijas vilnī – pavisam nepiemērots formāts krīzes pārvaldības jautājumu risināšanai, grupas sēdēs līdz pat 70 dalībnieki, kas ilgās diskusijās "tirgojās" par to, kurai nozarei būs pēc iespējas mazāk ierobežojumu, attiecīgi kavējot pandēmijas ierobežošanai nepieciešamo lēmumprojektu sagatavošanu.

Vadības grupa Covid-19 radīto ekonomisko seku operatīvai novēršanai uzņēmējdarbībā un nodarbināto atbalstam

Uzdevums rast risinājumus, kas būtiski atvieglotu Covid-19 pandēmijas radītās istermiņa ekonomiskās grūtības uzņēmējiem un darba ņēmējiem. Darbojās visos pandēmijas vilņos.

Darbs nebija pietiekami koordinēts ar pārējo krīzes pārvaldībā iesaistīto institūciju darbu, līdz ar to atbalsta pasākumi lielākoties tika paredzēti un ieviesti pēc tam, kad tika noteikti ierobežojumi.

Covid-19 ierobežošanas stratēģiskās vadības grupa

Izveidota un darbojās galvenokārt pandēmijas otrajā vilnī, pamatojoties uz Ministru kabineta sēdē lemtu, kompetence precīzi netika definēta. Bija iecerēta kā pārresoriska krīzes vadības struktūra, iesaistot sociālos partnerus un pilsonisko sadarbību lēmumu pieņemšanā Covid-19 izplatības samazināšanai un Latvijas sadzīvošanai ar Covid-19 ilgtermiņā.

Grupas izveide ļāva diskusijas ar sociālajiem partneriem pārcelt uz formātu ārpus valdības sēdēm. Trešajā pandēmijas vilnī diskusijas ar sociālajiem partneriem un nevalstiskajām organizācijām notika Starpinstitūciju darbības koordinācijas grupā.

Akadēmiskās vides ekspertu grupa

Izveidota pēc Pārresoru koordinācijas centra ieteikuma pandēmijas otrajā vilnī, lai uzlabotu lēmumu kvalitāti un mazinātu nozaru interešu ietekmi uz pandēmijas pārvaldības risinājumiem, kā arī ļautu veidot zināšanās un izpētē balstītu rīcīpolitiku.

Grupas darbības mērķis bija novērtēt iespējamos turpmākās rīcības scenārijus Covid-19 izraisītās krīzes pārvaldībā, sniedzot atbalstu lēmumu sagatavošanas un pieņemšanas procesā. Kompetence nebija precīzi definēta. Darbojās uz brīvprātīgas un neatalgotas līdzdalības principu pamata.

Otrajā pandēmijas vilnī Starpinstitūciju darbības koordinācijas grupa un arī valdība ieklausījās akadēmisko ekspertu viedoklī un ņēma to vērā. Trešā pandēmijas vilnā sākumā grupa darbību pārtrauca, jo neveidojās optimāla sadarbība ar valdību.

ŅEMOT VĒRĀ COVID-19 PANDĒMIJAS LAIKĀ GŪTĀS MĀCĪBAS

Valsts kontrole aicina Ministru prezidentu ievērtēt iespējas izveidot augsta līmeņa institūciju dekoncentrētās un decentralizētās katastrofu pārvaldīšanas sistēmas koordinācijai, attīstības plānošanai un izstrādēšanai, kuras kompetencē varētu būt tādi uzdevumi kā:

atkarībā no katastrofas lieluma sniegt atbalstu katastrofas pārvarēšanā valdībai, attiecīgajai ministrijai vai pašvaldībai, un pēc vajadzības vadīt un koordinēt vairākas nozares vai visu valsti skaršu katastrofu pārvaldīšanu

izveidot mehānismus pastāvīgu un regulāru politiskā līmeņa pārstāvju darba grupu organizēšanai, lai visaptverošas un daudzās nozares skarošās krīzēs starpnozaru konfliktu risināšanā, katastrofas pārvaldīšanas un krīzes pārvarēšanas priekšlikumu izstrādē un apspriešanā darba formātos (pirms lēmumu pieņemšanas) iesaistītu ministrus un Saeimas deputātus

izveidot pastāvīgu mehānismu, kā piesaistīt zinātniekus un tehniskos ekspertus, lai katastrofu pārvaldīšanā būtu pieejami zinātnē un ekspertizē balstīti viedokļi informētu lēmumu pieņemšanai

izveidot mehānismus, kā identificēt starpnozaru riskus, veikt identificēto starpnozaru risku novērtējumu un noteikt starpnozaru vai vairāku nozaru katastrofu pārvaldīšanas pasākumus

organizēt un nodrošināt katastrofu pārvaldīšanas mācības katastrofu pārvaldīšanā iesaistītajiem subjektiem

ievērtēt katastrofu pārvaldīšanā gūtās mācības un atbilstoši gūtajām mācībām sniegt priekšlikumus, lai uzlabotu un aktualizētu katastrofu pārvaldīšanas normatīvo regulējumu, plānošanas dokumentus un civilās aizsardzības sistēmu kopumā, kā arī koordinēt un palīdzēt katastrofu pārvaldīšanas subjektiem sagatavot attiecīgu analīzi to kompetences jomās

sniegt metodisko atbalstu ministrijām un pašvaldībām to atbildības jomā esošo risku novērtēšanā un nepieciešamo preventīvo, gatavības, reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumu novērtēšanā

uzraudzīt civilās aizsardzības plānu izpildes progresu

informēt un izglītot sabiedrību par civilās aizsardzības jautājumiem, kā arī iesaistīt sabiedrību civilās aizsardzības plānu izstrādē un risku novērtēšanā, tādējādi stiprinot sabiedrības noturību pret dažādām katastrofām, kā arī pēc iespējas katastrofu pārvaldīšanā iesaistot nevalstiskās organizācijas

Valsts kontrole iesaka leikšlietu ministrijai kā vadošajai iestādei civilās aizsardzības politikas izstrādē, īstenošanā un attīstībā:

veikt izvērtējumu par iesaistīto institūciju atbildības sadalījumu, kompetenču pārklāšanos un to īstenošanas iespējām, un rosināt attiecīgus tiesību aktu grozījumus, lai skaidri noteiktu civilās aizsardzības sistēmā un katastrofu pārvaldīšanā iesaistīto institūciju kompetences katastrofas pārvaldīšanas pasākumu koordinēšanā, vadīšanā un izpildē, novērstu dažādu katastrofu pārvaldīšanā un krīžu vadībā iesaistīto institūciju kompetenču pārklāšanos un lai katastrofas pārvaldīšanas subjektiem noteiktā kompetence katastrofu pārvaldīšanā būtu īstenojama

apzināt informāciju par nozaru ministrijās un pašvaldībās esošajiem cilvēkresursiem un to sagatavotību, lai gūtu pārlicību par to, ka ir radīti nepieciešamie priekšnoteikumi sekmīgai katastrofu pārvaldīšanas subjektu kompetences īstenošanai, pēc vajadzības rosinot veikt pasākumus šādu priekšnoteikumu izveidei

MK – Ministru kabinets
KVP – Krīzes vadības padome
VUGD – Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

ATBILDĪGUMS

SADARBĪBA

ATTĪSTĪBA

© Valsts kontrole